

Engels officier de trappen van het paleis af; hij wordt gegroet door een soldaat, die van links komt aanlopen. Het is, alles tezamen, een levendig groepje.

Verspreid bewegen zich nog enkele figuren over het Plein voor het paleis: twee wandelaars, twee officieren met een hond, een negerin, een karretje en een heer te paard, die gevolgd wordt door een neger met een voorwerp in de hand, dat misschien een vliegewaaiër is. Mogelijk zijn zij te herkennen als de koopman en boekhouder-generaal Andrew Melville, de secretaris van de kolonie, later secretaris van het Hof van Justitie en fiscaal M. J. Schuster of E. G. Veldwijk, die raadfiscaal was. Deze woonden en werkten althans in die tijd te Paramaribo⁶. Vredig graast en herkauwt in het gras een vijftal koeien. 't Is allemaal erg karakteristiek voor de combinatie van officiële statie, militair vertoon en provinciale gemoedelijkheid, die het Plein van Paramaribo in het begin van de 19de eeuw gekenmerkt zal hebben.

Onderaan tegen de ruit, welke het diorama tegen stof en beschadiging beschut, is in achter glas-techniek, in gouden letters op zwarte grond, een verklarende tekst aangebracht: 'A View of the Government House and Parade Ground in the Colony of Surinam, and part of Fort Zelandia'. Links leest men verder: 'Geboortezed van Papier Door G. Schouten 1812-te Suri-naame'.

Gerrit Schouten is vermoedelijk een zoon geweest van Hendrik Schouten, die in 1745 te Amsterdam geboren was en die in 1772 in Suriname in het huwelijk trad met Suzanna Johanna Hanssen, een 'kleurlinge'⁷. Hij was tekenaar, onder andere van portretten. Dr Voorhoeve vond er enige, door hem gesigneerde en 1831 gedateerde, in het archief Lammens te Paramaribo. Doch Schouten's specialiteit was het maken van kleine diorama's van papier, hout en andere materialen, alles in natuurlijke kleuren geverfd. Een ganze collectie hiervan ziet men in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam, het Museum voor Volkenkunde te Leiden, het Hemsterhuismuseum in Den Haag, Museum Bronbeek en in particulier bezit⁸.

Meestal stellen zij taferelen uit het leven van de bosnegers voor. Zij zijn tussen 1816 en 1834 gedateerd, ontstonden dus later dan het gezicht op het Plein te Paramaribo. Zij zijn ook kleiner en over het algemeen minder goed geslaagd als uitbeeldingen, doordat de figuren groter van stuk zijn, meer pretentie hebben, zwakker van vormgeving zijn en minder harmonisch in hun omgeving werden geplaatst.

Hoe illustratief dit werk ook moge zijn, een groot kunstenaar is Gerrit Schouten er zeker niet door geworden. Maar toch is zijn arbeid niet zonder belang, want het topografische en historische documentatiemateriaal dat over Suriname bestaat is weinig omvangrijk en bescheiden van aard. Nooit hebben goed geschoolde schilders als Frans Post en Albert Eckhout het land bezocht, nimmer heeft een gouverneur er kunstenaars laten werken op de wijze zoals de maccenas met de ruime blik Johan Maurits van Nassau dat indertijd in Brazilië deed. In plaats daarvan beschikte Suriname slechts over eenvoudige dilettant-tekenaars. Zo gebeurde het dat dit Rijksdeel tot nog toe niet in de Historische Afdeling van het Rijksmuseum vertegenwoordigd was. Schouten's even aardig als historisch betrouwbaar diorama van oud Paramaribo, dat in 1959 uit de kunsthandel werd aangekocht, is ons daarom welkom.

⁴ *Burke's Genealogical and heraldic history of the peerage, baronetage & knightage*, 102nd ed., Londen 1959, blz. 251.

⁵ P. J. Benoit, a.w.,

⁶ *Ibidem*; J. Wolbers, a.w., blz. 584.

⁷ *Notities van dr J. Voorhoeve te Paramaribo, welke ik ontving door vriendelijke bemiddeling van mejuffrouw mr J. Felhoen Kraal*. Zie ook: U. Lichtveld en J. Voorhoeve, *Suriname: Spiegel der vaderlandse kooplieden*, Zwolle 1958, blz. 177. Een zekere Carolina Maria Schouten, geboren 2 januari 1804, trouwde op 28 januari 1827 met mr Adriaan François Lammens die van 1815 tot 1835 rechter in Suriname was. Zij was zijn derde vrouw.

⁸ A. J. de Lorm, *Surinaamsche diorama's uit het begin der negentiende eeuw*, in: *Cultureel Indië*, 1943, blz. 158.

Straf is myn hand maar lieflyk myn gemoed

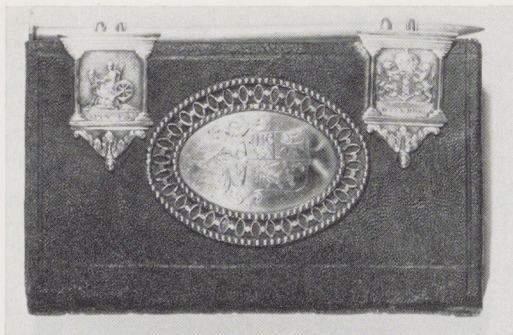
DOOR K. A. CITROEN

Het Rijksmuseum te Amsterdam bewaart sinds 1885 als bruikleen van de stad twee paar scharnierstukken, vermoedelijk boekbeslag, afkomstig van het spin- en werkhuis te Amsterdam, die in de Catalogus Gouden en zilverwerken 1952, no. 336 als volgt nader omschreven zijn: 'De stukken zijn gegoten en hebben de vorm van Dorische portieken, waarbinnen in reliëf respectievelijk een spinnend vrouwtje met de inscriptie 'Spin- en' en het wapen van Amsterdam met 'Werk-

huys'. Onder de portiek een kelkbloem. Amsterdam, laatste kwart XVIII eeuw. Merken op drie stukken: IHS voor Johan Hendrik Schiotteling . . . H 4 - br 3 cm' (afb. 4).

Deze voorwerpen werden in de eerste zilvercatalogus van het Rijksmuseum, verschenen in 1902, al even wijfelend beschreven als 'twee paar mantelhaken (?)' (nr. 234); ingezonden op de Historische Tentoonstelling van de stad Amsterdam in 1925 prijken ze

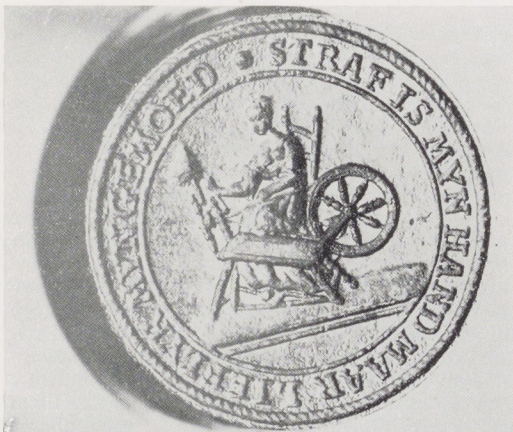

Afb. 1. Almanak voor 1802 met zilverbeslag. Foto Citroen

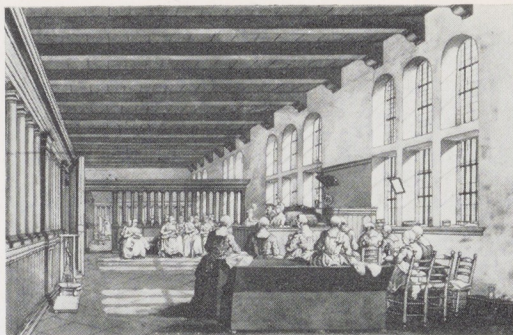
daar, onder nr. 729 van de catalogus, als 'mantelhaken' tout court.

Alle onzekerheid kan worden weggenomen, nu onlangs een almanakje is opgedoken in een bandje met zilveren beslag, dat geheel identiek is aan het hierboven beschrevene (afb. 2). Het beslag is, evenals dat van het Rijksmuseum, slechts op drie van de vier stukken voorzien van zilvermerken; het zijn de Amsterdamse jaarletter T (kleine keur) voor 1802, en het meesterteken van Andreas Schiotling. Andreas en Johan Hendrik Schiotling waren zoons van de bekende Amsterdamse zilversmid Johannes Schiotling; ze hadden hun gezamenlijke woon- en werkplaats in de Kalverstraat bij de Heiligeweg.

Het boekje is de uit 24 ongenummerde bladzijden bestaande 'Almanach voor 't Jaar 1802 . . . door Meyn-

Afb. 2. Zegelstempel van het Spin- en Werkhuis. Foto Gem. Archiefdienst

Afb. 3. Interieur van het Spinhuis in 1783. Foto Gem. Archiefdienst

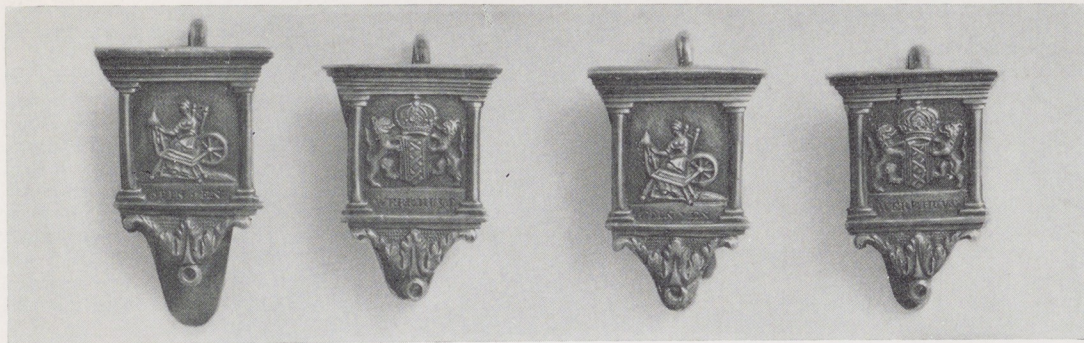
dert van Dam', uitgegeven te Amsterdam door de erven der Weduwe C. Stichter. Zoals gewoonlijk zijn een aantal bladzijden wit schrijfpapier bijgebonden. Bovendien prijkt op het voorplat een ovale zilveren plaat met een gegraveerd wapen in klassicistische ajour- en parellijst, en op het achterplat eenzelfde plaat met het monogram FK.

Heerenboekje en Rietstap wezen hier spoedig de weg: monogram en wapen zijn van Floris Kramp, die op 10 december 1801 werd aangesteld tot regent van het Spin- en Nieuwe Werkhuis, ingevolge besluit van het Intermediair Gemeentelijk Bestuur van 4 december daaraan voorafgaand. (Archief Regenten Spin- en Nieuwe Werkhuis, protocol van notulen, deel 2, blz. 253).

Floris Kramp, gedoopt 22 november 1761 in de Noorderkerk, zoon van Albertus, en Jacoba Meynts (DTB 82-340), ging op 4 april 1793, wonende op de Keizersgracht, in ondertrouw met Elisabeth Gerarda Meynts (DTB 638-8), en overleed op 7 april 1812, wonende op de Heerengracht bij de Heerenstraat, van beroep commissienair (Register van Overlijden 3, fol. 124). Uit het bovenaangehaald archief van Regenten van het Spin- en Werkhuis blijkt tevens, dat het de gewoonte was dat een nieuwbenoemde regent tijdens een maaltijd door zijn reeds zitting hebbende collega's werd verwelkomd; waarschijnlijk werd hem bij die gelegenheid tevens een almanak met toepasselijk zilverbeslag overhandigd. Het voorhanden hebben door de gemeente van dergelijk beslag zonder jaarletter, maar wel met meesterteken (zie hierboven, re alinea), duidt daarop; ook Kramp's benoemingsdatum maakt dit aannemelijk: de nieuwe jaarletter werd te Amsterdam geslagen met ingang van 1 december (St. Eloy) voorafgaande aan het jaar waarin dit stempel moest dienen. De twee ovale zilveren platen met wapen en monogram heeft de begiftigde ongetwijfeld zelf op het bandje laten zetten; de kleur van het zilver verschilt van die van beslag en zilverstift, terwijl de gravures eveneens met een andere naald zijn aangebracht dan die, welke is gebruikt voor de letters op het beslag.

De gietvorm van het boekbeslag is ouder dan meester-

Afb. 4. Boekbeslag Rijksmuseum

tekens en jaarletter van de nu nog bewaarde voorwerpen ons willen doen geloven; bovendien zijn deze merken geslagen op de aangesoldeerde plaatjes glad zilver, waarmee het beslag aan de binnenzijde van de band wordt bevestigd, en niet op het beslag zelf. De stukken met het alleraardigst gemodeleerde spinnende vrouwtje zijn verkregen door nagieten van een afdruk van het zegelstempel van het Spinhuis (afb. 2). Het stempel zelf is verdwenen, maar het Gemeente-archief bewaart, naast de hier gepubliceerde foto, een lakafdruk van dat stempel. Het spinstertje op de boekklampen is een fractie kleiner dan dat van het stempel, hetgeen bewijst, dat de klamp van het stempel is nagegoten – na gieting krimpt het zilver iets.

Wanneer stempel en boekbeslag zijn gemaakt, valt ook ongeveer vast te stellen: het woord 'MAAR' in het randschrift (de laatste regel van het bekende vers van P. C. Hooft¹ werd eerst na 1700 regelmatig met twee a's geschreven; voordien wordt veel vaker de schrijfwijze 'MAER' toegepast, en zeker zal dit zijn gebeurd voor zo'n 'officiël' voorwerp als het zegel-

stempel van een der stadsinrichtingen. De bloemkelk onder de klampen wijst ook al (invloed van Daniël Marot) op ontstaan van het ontwerp omstreeks de eeuwwisseling of iets daarna, terwijl het lieve spinstertje zelf, dat op onbevangen wijze haar 'lieflyk gemoed' toont, eveneens eerder thuis hoort aan het begin dan aan het eind van de 18e eeuw.

Ook voor de Dorische kolommen en de entablatuur, die als omlijsting van de klampen dienen, zijn de voorbeelden gevonden: ze zijn het dominerend bestanddeel van de betimmering van de gaanderij ten Zuiden van de binnenplaats van het Spinhuis, zoals deze in 1783 werd getekend door Hermanus Petrus Schouten (Museum Fodor, atlas Splitgerber, cat. nr. 354) (afb. 3).

¹ De eerste regel luidt: 'Schrik niet. Ik wreek geen quaet: maer dwing tot goet.' Volgens Wagenaar (deel II, blz. 257) dichtte Hooft dit vers ter vervanging van een vorig, op verzoek van Hendrick de Keyser, die bezig was nieuw beeldwerk boven de deur van het Spinhuis te plaatsen.

Summaries

TEN YEARS FURTHER

In compiling the first 1963 issue of this Bulletin, which is mainly concerned with portraits, the editors have been mindful of the general principles they apply as regards the contents. They are of the opinion that the emphasis must continue to be laid on the Bulletin's purely informative nature. Readers are informed of the results of research which has been done on the history of works of art in the museum's collections.

In addition, regular announcements are made regarding new acquisitions. Finally, the numerous illustrations constitute a valuable record of the works held by the Rijksmuseum.

JAN LIEVENS' PORTRAIT OF CONSTANTIJN HUYGENS, BY A. VAN SCHENDEL

Since November 1962, thanks to an exchange effected with the Musée de Douai, the Rijksmuseum has been in temporary possession of the fine portrait of Constantijn Huygens executed by Jan Lievens. This portrait was identified by Madame Clotilde Briere-Misme on the grounds of a description of it in the autobiography of Constantijn Huygens, the scholar and art lover who acted as secretary to Prince Frederik Hendrik. (Oud-Holland, 1936, pp. 193-301).